

Peipsi kalavarud ja nende majandamine

Teatavasti on Eesti suurim ja Euroopa suuruselt neljas järv Peipsi ka üsna liigirikas veekogu, siit on leitud 34 liiki kalu ja sõõrsuid, ning Põhja-Euroopa kalarikkama suurjärvena on kalurid siit püüdnud isegi kuni 11 tuhat tonni kala (Peipsi, 2008). Viimastel aastatel on saagid jäänud 4 - 6 tuhande tonni piiresse. Vähenenud püügid on paljuski tingitud looduslikest tingimustest, kunagine kõige arvukam järve elanik – Peipsi tint – on seoses mahedate talvede ja suhteliselt soojade suvedega taandunud praktiliselt olematuks, mis omakorda põhjustab järves esinevate röövkalade (koha, ahven) toitumisprobleeme, sealt tulenevat aeglast kasvu, kõrget looduslikku suremust (kannibalismi) varases eas ning kokkuvõttes vähendab oluliselt nende liikide varude täienemise võimalusi.

Lisaks külmaveeliste kalade varu halvale seisule, mis on olnud madal juba pikemat aega (räabis, siig, luts) või paar viimast aastat (tint), hakkab vähenema ka väärtuslikuima kala, koha varu. Järve teise tähtsa töõnduskala, ahvena varu on viimastel aastatel küll stabiilne olnud, kuid see ei kompenseeri kohavarude langusest tulenevaid mõjusid Peipsi kalandusele. Teiste töõnduskalade (latikas, särg, haug) varu kõikumised on vähemolulised nii oma ulatuselt kui mõjult kalapüügile. Kahjuks on ka latika puhul märgata karjade vaesumist.

Üldiselt võib öelda, et olukord järve kalavaruga on viimastel aastatel liikunud halvemuse poole. Järve üldisest seisundist tulenevad raamid ei võimalda ilmselt lähiajal olulisi positiivseid muutusi järve kalavarude osas.

Peipsi, aga ka Lämmi- ja Pihkva järve varude majandamine on piiriveekogu staatuses oleva vesikonna tõttu jagatud Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni vahel. 1994 aastal kirjutasid nimetatud kahe riigi esindajad alla Eesti Vabariigi Valitsuse ja Vene Föderatsiooni Valitsuse vaheline Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järve kalavarude säilitamise ja kasutamise alase koostöö kokkulepele. Selles dokumendis tunnistatakse ühist vastutust Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järve elusressursside säilitamisel ning lähtudes vastastikusest huvist nende järvede kalavarude ratsionaalsel kasutamisel, soovi ühendada oma jõupingutused kalavarude säilitamiseks ja kalandustegevusele soodsate õiguslike ja majanduslike tingimuste loomiseks. Vastavalt kokkulepele toimuvad igal aastal kaks korda läbirääkimised, mille käigus kuulatakse ära teadlaste ettekanded kalavarude olukorrast ja soovitud varu majandamiseks. Tähtsaks osaks järve majandamisel on järelvalve, nii annavad ka mõlema inspektsiooni esindajad ülevaate tehtud tööst ja teevad ettepanekuid järelvalve tõhustamiseks. Samuti lepatakse läbirääkimiste käigus kokku lubatud väljapüükide mahud kalaliikide kaupa. Kvoodid Peipsi ja Lämmijärvel jaotatakse võrdselt millele lisanduvad veel Pihkva järve püügivõimalused mida kasutab üksnes Vene pool.

2010. aasta kaheksa kuuga oli Eesti poolel Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvest püütud 82% ahvena ja 73% latika ning ligi 60% koha kvoodist. Kuna koha tugev 2005 aasta põlvkond on jõudnud just mõõduliseks kasvada ja tänu 2010. aasta headele jäätingimustele olid selle aasta jääaluse võrgupüügi tulemused kalurite seisukohast väga head- selle aasta esimese kolme kuuga ammendus suurem osa koha kvoodis. Suvistel läbirääkimistel saavutatud kokkulepete alusel suurenesid eesti kalurite püügivõimalused 50 tonni koha ja 100 tonni ahvena võrra. Kuid oktoobri alguseks oli 1200 tonnine ahvena kvoot välja püütud ja 564 tonnise koha kvoodist oli veel järgi ligi 40 t.

1. oktoobrist on Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvel keelatud püük kõigi kutselise kalapüügi vahenditega. See on tingitud asjaolust, et järve spetsiifilisust arvestades toimub kõikide kasutada lubatud püügivahenditega erinevate kalaliikide seagapüük, mistõttu püügi keelamine üksnes nende kalaliikide puhul, mille kvoot on

ammendunud, ei anna kalavarude kaitse seisukohalt tulemusi, sest ka need kalaliigid satuvad paratamatult püünistesse ning pärast tagasiheitmist suurem osa nendest hukkub. Kehtestades aga ahvena kaaspüügi vältimiseks püügivahendi võrgusilma nii suure, et sinna jääks ainult väga suured kalad, ei tasu see enam kaluritele nende vaeva ja kulutusi ära, mistõttu tekib osadel kaluritel soov sissetuleku saamiseks, kasutada lubatust väiksema silmasuurusega, mille üle järelvalvet tagada on keeruline.